هفته نامه‌ی فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی

■ صاحب امتیاز و مدیرمسئول: عبدالله سهرابی sohrabi@rojhelat.org
■ مسئول بخش فارسی: فرهاد امین پور farhad_a75 @ yahoo.com
■ مسئول بخش کردی: رضا علی پور kurdi@rojhelat.org
■ مدیر داخلی: سامان سلیمانی manager@rojhelat.org
■ صفحه آرا: لقمان رشیدی designer@rojhelat.org
■ آدرس نشریه: سنندج، بلوار شبلی، نرسیده به میدان امام شافعی، کوچه‌ی نیما یوشیج صندوق پستی: ۹۷۱-۶۶۱۶۵ تلفکس: ۰۸۷۱-۳۵۶۲۵۶۰
■ چاپ: نشر و چاپ تهران؛ تهران، خیابان جمهوری.

Rojhelat

Rojhelat Independent Weekly

■ روژهەلات در تلخیص و ویرایش مطالب آزاد است.
■ مطالب چاپ شده لزوما نظر گردانندگان نیست.
■ مطالب رسیده بازپس گردانده نمی شود.
■ استفاده از مطالب این نشریه تنها با ذکر منبع آزاد است.
■ مطالب خود را در صورت امکان تایپ شده و در غیر این صورت بر روی کاغذ A4 و با خط خوانا ارسال فرمایید.
■ آدرس پست الکترونیکی:
h_rojhelat@hotmail.com

دوشنبه ۶ شهریور ۱۳۸۵ ■ ۳ شعبان ۱۴۲۷ ■ ۲۸ آگوست ۲۰۰۶

سال سوم ■ شماره‌ی ۶۲ ■ ۱۶ صفحه

رواڵەتە

مشتومڕ لە سەر خاکی کەرکووک

و. لە ئینگلیزییەوە: رۆژهەلات

شاری کەرکووک گەورەترین شاری نەوتدار، لە کۆنەوە بەناوی شارێک ناسراوە کە خەڵکانی جۆراوجۆر؛ تورکمان، کورد، ئاسووری، کەلدانی و عەرەب بەشێوەیەکی ئاشتیخوازانە تێیدا ژیاون. هەرچۆنێک بێت، بەرنامەی «عەرەبسازی» کە لە رژێمی پێشووی سەدام حسەیندا لە سەرەتاکانی دەیەی ۱۹۸۰ دەستیپێکرد دەیان هەزار کەس لە کوردەکان و ناعەرەبەکانی لەو شارە بەدەر کرد و لەلایەن عەرەبی لایەنگری حکوومەتەوە کە لە ناوچەی هەژاری باشوورەوە هێنرابوون جێگەیان گیرایەوە. دوای ئەوەی هێزە هاوپەیمانەکانی رێبەریکراو لەلایەن وڵاتە یەکگرتووەکانەوە دەستیکرد بە داگیرکردنی عێراق لەمانگی چواری ۲۰۰۳دا، کوردەکان و خەڵکە ناعەرەبەکانی تر دەستیانکرد بە گەڕانەوە بۆ ئەوێ و داوای ماڵ و دارایی خۆیان کردەوە. کاربەدەستانی حکوومەتی ناوچەیی وا بەراوردئەکەن کە تانزیک بە ۱۹۰/۰۰۰ کەس لە تەواوی قەومەکان لە کەرکووک گوێزراونەتەوە، لە ئاکامی بەرنامەی عەرەبسازی لەمەوپێش وئەوانەی وا ناچارکراون ئێستا ماڵی خۆیان بەجێ بهێڵن.

بەخراپبوونی دۆخی هێمنایەتی لە عێراقدا و پتربوونی توندوتیژیی فیرقەیی، بەگوێرەی هەواڵی پۆلیسی ناوچە و رێکخراوە ناحکوومەتیەکان، ئاڵۆزی لەسەر خاک لە کەرکووک توند و سەخت بووە و وا بەراوردئەکەن دەیان کەس لە چەند مانگی ئەم دواییەدا بەهۆی مشت و مڕەوە لەسەر خاک کوژراون. هودا فاتحی دەمڕاستی «یەکێتیی بنەماڵە راگوێزراوەکانی کەرکووک» کە یارمەتی نیشتەجێبوونەوەی دووبارەی خەڵکی ئەدات وتی «هەندێک خەڵک راگوێزراون و هەندێکی دیکە کوژراون چونکە حکوومەت لە چارەسەرکردنی ئەوکێشە بزۆز و گرنگەدا زۆر دێری کردووە. توندوتیژی لەسەر ئەو بابەتە بووە بە دیمەنێکی ئاسایی لەشاردا». ئەگەرچی کۆمیسیۆنێک دووساڵ لەمەوپێش بەدیهات بۆ لێپرسینەوە سەبارەت بە داواکارییە زەوینییەکان، هەزاران بابەت هێشتا چارەسەر نەکراون. بەگوێرەی وتەی «کۆمیسیۆنی داواکاریی دارایی عێراق» کەلە مانگی شەشی ٢٠٠٤دا دەستیکرد بە بەراوردکردنی داراییەکان، نزیک بە٥٤/٠٠٠ داواکاری تائێستا تۆمار

کراون بەڵام کەمتر لە ۹۰۰ بابەتیان براونەتەوە. کاربەدەستێکی پایەبەرزی ئەو کۆمیسیۆنە بەناوی یووسف ئەحمەد وتی «ئێمە کۆشیومانە کێشەکان لە کەرکووکدا چارەسەر بکەین، بەڵام لە مانگی یەکی ئەمساڵەوە بارودۆخ بەرەو خراپتر بوون چووە بەهۆی توندوتیژییە فیرقەییەکانی وڵاتەوە و ئەمە کار ئەکاتە سەرشاری کەرکووکیش کە ئەمڕۆ کە لەباری هەبوونی خەڵکانی جۆراوجۆرەوە یەکێک لە تێکەڵاوترین شارەکانی عێراقە.»

یاسای بنەڕەتیی نوێی عێراق کە لە مانگی دەی ۲۰۰۵دا بەڕای خەڵکی سەلمێندرا لەبەندی ۱٤۰دا بڕیاری داوە لەسەر «ئاساییکردنەوەی، بەڕێوەچوونی سەرژمێری و راپرسی لە کەرکووک و ناوچەیانیتری جێگەی مشتومڕ بۆ دیاریکردنی ویستی دانیشتووان پێش لە ۳۱ی مانگی دوانزەی ساڵی ۲۰۰۷».

هەرچەندە لە یاسای بنەڕەتیدا یادی تایبەتی لێنەکراوە، راپرسی ئەتوانێت دۆخی کەرکووک لە چوارچێوەی ناوچەی کوردنشین و عێراقی فیدراڵدا دیاریبکات. یووسف ئەحمەد وتی «بەگوێرەی یاسای ئێستاکەی فیدراڵ، زەویەکانی کەرکووک ئەبێ بگێڕدرێنەوە بۆ خاوەنە سەرەکییەکانی خۆیان و ئەو عەرەبانەی شتێکیان لەوێ دروستکردووە قەرەبوویان بۆ بکرێتەوە». یووسف ئەحمەد هەروەها وتی «تەنانەت ئیدارەکەی ئێمە بووە بە قوربانیی هەڕەشە و بەوە تاوانبار کراوە کە دانیشتووانی کوردی خستووەتە پێشەوە، بەڵام راستەکەی ئەوەیە کە ئێمە تەنیا لە یاسا و پێشینەی زەویە داواکراوەکان پەیڕەوی ئەکەین».

جوست هیلتێرمان بەڕێوەبەری بەشی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی رێکخراوی قەیرانە نێونەتەوەییەکان وتی کێشەکە لەبنەوە ناکۆکیی لەسەر دارایی نییە بەڵکوو چۆنێتی بەجێهاتنی گەڕانەوەی عێراقییە راگوێزراوەکانە (کە زۆربەیان کوردن) لە ئەو کاتەیدا کە وێرانییەکی زۆر هەبوو و ئێستاکەش ژمارەی بێکاران لە سەرەوەیە. «ئەمە بەو واتایە نییە کە نابێت کۆششێکی زۆرتر بکرێت بۆ ئەوەی ناکۆکیە زۆرەکانی ئێستا ببڕێنەوە بەڵکو بەو واتایەیە کە سەرچاوەگەلێکی گەورەی زۆرتر تەرخان بکرێن بۆ دووبارە ئاوەدانکردنەوەی ئەو جێیانەی دەوروبەری کەرکووک و ئەو گەڕەکانەی شار کە وێران بوون». هیلتێرمان هەروەها وتی ئەبێ هەنگاو هەڵگیرێت بۆ هەڵوەشاندنەوەی چەند دەیە عەرەبسازی، بەڵام ئەوەی وا زوو بە زوو گرنگە ئەوەیە کەرێگە چارەیەک لەرێگەی وتوویژەوە بدۆزرێتەوە بۆ ئەم قەیرانە زەبەلاحە پێش لە مانگی دوانزەی ۲۰۰۷. «ئەگەر وا نەکرێت توندوتیژی درێژەی ئەبێت، گەشەسەندنێک بەجێ نایەت و کەرکووک ئەبێت بە ناوەندی شەڕی ناوخۆیی.»

■ سەرچاوە: IRIN

شوێنپێی سەفەر

ناوی کتێب: گوڵنارەکانی شوێنپێ لە باخچەکانی تاراوگەدا
نووسەر: هەندرێن
ساڵ: ٢٠٠٦ چاپی یەکەم، تیراژ: ١٠٠٠دانە
لە بڵاوکراوەکانی: سەنتەری فیکری و ئەدەبی نما

■ ■ ■

هەمیشە شتێک بۆ گێڕانەوە هەیە، ئەکرێ گێڕانەوە لە هیچەوە دەستپێبکات، لەزەینییەت و خولیای گێڕەوەرەوە، لە سەفەرێکی عەینی‌یان تەنانەت زەینییەوە، زۆرجار گرنگ نییە چ دەگێڕدرێتەوە، گرنگ نەفسی گێڕانەوەیە و چۆنییەتیی گێڕانەوە، ئەمە چەشنی گێڕانەوەیە کە رووداوە هەستیار و گەورەکانمان لێ بچووک و ناچیزە دەکاتەوە، ئەمەش گێڕانەوەیە کەژیاننامەی تاکێکی ساویلکە و نەناسراوی وەک «دۆنکیشۆت» دەکات بەو دەقەی کە بەردەوام حەز دەکەین بیخوێنینەوە. گێڕانەوە «بارت» وتەنی بابەتێکی نێونەتەوەیی و ژوورە مێژوویە، سەردەمی جادوو، ئوستوورە و فەلسەفە و زانست و... هەرکامیان بەشێوەی تایبەتی خۆیان پەنایان بە سیحری گێڕانەوە بردووە، بەڵام گێڕانەوە تەنیا لەپاش هاتنی رۆمانەکە ئینرژی و تواناییەکانی بەتەواوی ئازاد دەکرێت و کۆمەڵێک ژانری لێدەکەوێتەوە. ژانری سەفەرنامە وئوتوبیوگرافی، ژانرێکی پێش رۆمانییە، زۆرسادە، لەبەر ئەوەی مرۆڤی کۆچەر و مسافیر، لە هەموو سەردەمێکدا بووە، بەڵام پاش هاتنی رۆمان ئەم ژانرەش وەک خۆی نەمایەوە و ناچار بوو لە ئیمکانەکانی رۆمان و هونەرەکانی دیکە کەڵک وەر بگرێت. «گوڵنارەکانی شوێنپێ لە باخچەکانی تاراوگەدا» دەقێکی «هەندرێن»ە کە لەبیرەوەری و سەفەرنامە و شیعر و وێنە و رەخنە و... پێک هاتووە، ئەم دەقە لە ژانرێکدا کورت نابێتەوە بەڵام ئەکرێ بەناوی سەفەرنامەیەک لێی بدوێین گەرچی خودی نووسەر رەفزی ئەوەش دەکاتەوە کە وەک یادداشتنامە و سەفەرنامە فام بکرێ، بەڵام ئەم دەقە سەفەرنامەیەکە کە تەنیا بەرهەمی سەفەر نییە لەشوێنێکەوە بۆ شوێنێک، بەڵکوو سەفەرە لە زەمەنێکەوە بۆ زەمەنێکی‌تر، رۆیشتنە لە ژانرێکەوە بۆ ژانرێکی دیکە؛ شیعر، نامە، راپۆرت، رەخنە، رەسمگرتن و... ئەم رۆشتنە و ئۆقرەنەگرتن لەناو ژانرێکی تایبەتدا کارێک دەکات راشکاوانەتر ناوی «سەفەرنامە» لێ بنێین بەڵام بەو مەرجەی لەنێوان دوو کەواندا بێت و مانایەکی دیکەی لێبکەینەوە، مانایەک بەدەر لە مانا ناسراو و سواوەکەی.

ئەم کتێبە کە لە دوو دەقی سەرەکی پێکهاتووە و نووسەر بەدەقێکی «نێوان دەقی» ناوی دەبا، دیدی کەسێکی تاراوگەکراویشە کە دوای ساڵانێک بۆ نیشتمانێک دەڕواتەوە کە لەزەینیدا گەشەی پێداوە و دڵی بەیادی یادەوەرییەکانی لێیداوە، دیارە نیشتمان گۆڕاوە بەڵام نەک بەوبارەی وانووسەر وشاعیر «گوڵنارەکانی شوێنپێ...» وێنای کردووە، لێرەوە ئاساییە لەبەردەم دەقێکدا بین کە هاوکات جۆرێک لە شێتبوونی رەخنەگرانە و تێرامانی حەسرەتئامێز تەنیبێتیەوە، رەنگە ئەم دەقە و ئەم جۆرە دەقانە بۆ نووسەرەکانیان گەلێک خۆشەویستتربن لەدەیان دەقی سەرکەوتووتر، ئەوەش نەک لەبەر ئەوەی بیۆگرافی ئاسایە، بەڵکوو لەبەر ئەوەی نووسەر بە مەودا گرتن لێی، خودێکی تیا دەدۆزێتەوە کە رەنگە تا رادەیەک بۆ خۆیشی غەوارە بێت.

قهرمان پذیرش حقارت

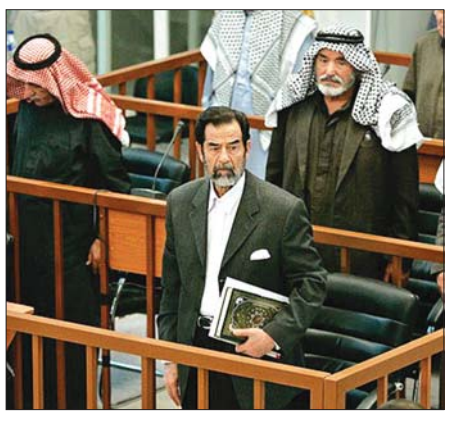

زاهد یگانه: صدام حسین رکورددار و قهرمان پذیرش حقارت در میان تمامی دیکتاتوری‌های تاریخ است. این را او در جریان محاکمه‌ی خود و هم‌رزمان جنایت‌پیشه‌اش به خوبی ثابت کرده‌است، آن‌گاه که مستقیماً به صورت شاهدان جنایت‌هایش می‌نگرد و کلیت این منظومه را که از زمان به قدرت رسیدنش آغاز شده و تاکنون ادامه یافته می‌پذیرد. او نه مانند تیمور لنگ شهامت این را داشت که پیشاپیش سپاهش بجنگد و زخمی شود و نه مانند هیتلر توانست قبل از آن‌که به اسارت درآید بر عمر نکبت‌بار خود نقطه‌ی پایانی بگذارد. او زنده ماند تا باقیمانده‌ی حیات خویش را که حقارت، سرشکستگی و فلاکت است تجربه کند. این امر می‌تواند اتفاق نامبارکی برای دیکتاتوری‌های جهان باشد تا از این پس رؤیای مرگ افسانه‌ای و جاودانه شدن را نیز به فراموشی بسپارند و تجربه‌ی حقارت را به‌عنوان بخش پایانی حیات خود در جهان جدید به انتظار بنشینند. دستان نیرومند تاریخ اینک مادران و پدران مظلوم، زجردیده و وحشت‌زده از جور دیکتاتور را بر مسند عزت و شرافت نشانده و سلطان ترس و وحشت را بر سریر حقارت و نکبت. اینک مظلومان برای طهارت تاریخی که زمانی به آن‌ها پشت کرده‌بود گواهی می‌دهند و عاملان انحراف و کج‌روی آن را رسوا می‌سازند. گویا زمان تحقق نظریه‌ی «پایان تاریخ» نزدیک شده‌است که اینک این تاریخ به سرعت سرگرم ادای دین به مظلومان و تنبیه جابران و ستم‌گران است. دیکتاتورها ظهور می‌کنند تا سقوط کنند و آمدن و رفتن‌شان همواره انسان‌ها را وادار به بازاندیشی در کرامت انسانی و تلاش بیشتر برای حفظ و نگهداری آن کرده‌است. اکنون شاهدان محاکمه‌ی صدام پیرزنان و پیرمردانی هستند که به شکلی اتفاقی از مرگی بزرگ به وسعت «انفال» گریخته‌اند. آن‌ها شهادت نمی‌دهند تا پیکر بی‌عاطفه و حقیر یک روان مریض (صدام حسین) را به چوبه‌ی دار بسپارند بلکه شهادت می‌دهند تا عزت انسان را بار دیگر به او هدیه کرده و تاریخ را به مسیر حقیقی خود بازگردانند. چشمان آنان هنوز هم لبریز از وحشت است و روایت فاجعه برایشان از تجربه‌ی آن دردناک‌تر است. روایت فاجعه دردناک است به‌خصوص هنگامی که پدیدآورنده‌اش در چشمان آن‌ها می‌نگرد و بر وحشتناک بودن تصاویری که در ذهن‌شان شکل می‌گیرد می‌افزاید. اما پس از پایان دادگاه، شاهدان به جهان واقعی بازمی‌گردند و جانیان به بندهای کوچک حقارت و اضطراب، شاهدان به قربانیان می‌اندیشند تا بر فراموشی غلبه کنند و آفرینندگان فاجعه یک قدم دیگر به مرگ و فراموشی نزدیک می‌شوند. آری رکورددارانِ و قهرمانان حقارت و فلاکت اکنون در حال به پایان رساندن آخرین سکانس سناریوی حیات خود و دیگر هم‌پیشگان دیکتاتورشان در زمین هستند.

دیـد

کاوه گل زردی

تڕاو دیکە

رویارویی آمریکا با واقعیت عراق

رابرت اچ رید

ترجمه از انگلیسی: جعفر شریفی

ناامیدی در واشینگتن، سماجت در بغداد. نشانه‌ی کوچکی در دست نیست که حکومت وحدت ملی عراق بتواند گروه‌های فرقه‌ای و قومی را آن‌گونه که امید می‌رفت گرد هم آورد تا بدین ترتیب نیروهای آمریکایی بتوانند زودتر خارج شوند. تقریباً با به‌کارگیری هر معیاری می‌توان گفت وضعیت عراق دارد بدتر می‌شود. ماه ژوئیه حدود ۳۵۰۰ عراقی در خشونت‌ها کشته شدند که بالاترین رقم ماهانه‌ی کشته شدن مردم عادی از هنگام آغاز جنگ در بیش از سه سال گذشته است. به گفته‌ی مقام‌های آمریکایی در مجموع ۲۶۵۲ مورد بمب‌گذاری (چه آن‌هایی که منفجر شده‌اند و چه پیش از انفجار کشف شده‌اند) در ماه ژوئیه ثبت شده‌است که تقریباً دو برابر رقم ماه ژانویه است. حدود ۷۰ درصد از ۱۶۶۶ بمبی که منفجر شده‌اند نیروهای آمریکایی را هدف قرار داده‌اند.

آن‌چه حکومت نخست‌وزیر نوری المالکی به آن نیاز دارد زنگ تنفسی است برای عنوان کردن مسایل و حرکت به‌سوی آشتی اصیل ملی. در عوض حکومت اکنون از این بابت نگران است که مبادا موشک‌ها به منطقه‌ی سبز تحت کنترل ایالات متحده اصابت کنند یا این‌که مقام‌های عمده‌ی کشوری هنگام رفتن به سر کار کشته شوند. نیاز به متوقف ساختن لغزش به سوی آشوب سبب اقدامات امنیتی جدید ایالات متحده در بغداد شده‌است. فرماندهان ایالات متحده حدود ۱۲۰۰۰ نیروی تقویتی آمریکایی و عراقی را به شهر گسیل کرده‌اند تا محله‌ها را برای دستگیری افراد مسلح، ضبط اسلحه و ایجاد اطمینان در عامه‌ی مردم جستجو کنند. یک مقام ارشد آمریکایی که با برنامه‌ریزی این عملیات آشنایی داشت گفت که حکومت جدید بر اثر خشونت‌ها پیوسته از مسیر منحرف می‌شود و قصد آن است که «وضعیت امنی» در اختیار حکومت قرار داده‌شود تا بتواند به مسایل سیاسی بپردازد. البته این مقام به آن شرط حاضر به سخن گفتن شد که نامش ذکر نگردد چون او اجازه نداشت با سانه‌های گروهی صحبت کند. ولی مقام‌های لشکری و کشوری آمریکایی در بغداد معتقد هستند این راهکار فقط هنگامی کارآمد خواهدبود که خشونت‌های بغداد به اندازه‌ی کافی آرام شود و سیاست‌مداران شیعه، سنی و کرد به خاطر کشور مصالحه‌هایی را بپذیرند.

مقام‌های آمریکایی پیش‌تر می‌گفتند فرآیند سیاسی به پایان یافتن

خشونت منجر خواهدشد. اکنون روشن شده‌است که پیش از به کار افتادن فرآیند سیاسی خشونت‌ها باید کاهش یابد. حکومت فقط حدود چهار ماه است که قدرت را در اختیار دارد و هیچ کس انتظار موفقیت سریع نداشت. آن‌چه ناامیدکننده است فقدان هرگونه حرکتی است که بتواند مالاً موفقیت را به همراه بیاورد. در ماه ژوئن، مالکی که برای مدت طولانی یک فعال سیاسی شیعی بوده‌است، طرح ۲۴ ماده‌ای آشتی خود را به پارلمان تسلیم کرد. اما طرح چیز اندکی بیش از تعدادی هدف‌های گسترده در برداشت. برای مثال، طرح برای شورشیان نادمی که کسی را از نیروهای آمریکایی یا عراقی نکشته باشند اعلام عفو کرده‌است. ولی فهم این امر دشوار است که چگونه اعلام عفو در جنگ می‌تواند معنی یا تأثیری داشته‌باشد اگر آن‌هایی را شامل نشود که آدم کشته‌اند.

بعد از ماه‌ها خشونت شدید فرقه‌ای، عدم اعتماد در میان گروه‌های مذهبی و قومی عمیق‌تر شده‌است. اقلیت عرب سنی از آن شکایت دارد که اکثریت شیعه قصد ندارد مصالحه‌های چشم‌گیری از خود به نمایش بگذارد و شیعه‌ها و شرکای آمریکایی‌شان نیز از آن شکایت دارند که سنی‌ها علاقه‌ی کمی به نشان دادن حسن نیت دارند. بسیاری از رهبران محلی سنی‌ها در استان الانبار هنوز بر این اعتقادند که می‌توانند از طریق شورش مسلحانه دوباره قدرت را در بغداد به دست بگیرند. تندروهای هر دو اردوگاه چشم‌به‌راه روزی هستند که آمریکایی‌ها به کشور خودشان بازگردند تا آن‌ها بتوانند کشور را به شیوه‌ای اداره کننده که خود می‌خواهند. حتا بدتر این‌که تفرقه فقط به شکاف میان سنی‌ها و شیعه‌ها محدود نمی‌شود. در واقع مالکی اقبال یارش خواهدبود اگر بتواند هم‌پیمانی لرزان شیعیان همراه خود را در ماه‌های آینده نگهدارد. رقابت میان شیعیان در این ماه موجب درگیری‌های مسلحانه‌ی کوتاه‌مدت ولی شدید در دو شهر عمده‌ی شیعه‌نشین کربلا و بصره شده‌است. اختلاف میان دو فرقه‌ی قدرتمند شیعه به اندازه‌ی تفرقه‌ی میان سنی‌ها و شیعه‌ها برجسته است. این دو فرقه در مبارزه‌ی قدرت برای کسب رهبری درگیر شده‌اند. یکی می‌خواهد به سرعت به سوی تأسیس یک منطقه‌ی خودگردان در جنوب شبیه آن‌چه کردها در شمال از آن برخوردار هستند، پیش برود، دیگری همراه با سنی‌ها، قویاً با این نقشه مخالف بوده و از آن می‌ترسد که این امر سبب تجزیه‌ی کشور شود. بسیاری از عراقی‌ها از این هراس دارند که با گذشت زمان اختلافات درونی شیعیان شیوه‌ای علنی‌تر به خود بگیرد. خالد العبیدی ۶۰ ساله که یکی از رهبران محلی اعظمیه یکی از محلات سنی‌نشین بغداد است گفت: «حرکتی به سوی آشتی در میان نیست. برای آشتی تمهیدات سیاسی باید وجود داشته‌باشد و این در زمانی کوتاه انجام نمی‌شود.»

■ منبع: آسوشتیدپرس